

«Қазақстан темір жолы» Ұлттық
Компаниясы» акционерлік қоғамы
басқармасының 2026 жылғы 20
мамырдағы №02/19 шешіміне №6
қосымша

**"Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік
қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық
менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық**

3.0 редакциясы

Құжаттар тобы:	Басқару жүйесінің стандарты
Өзірлеуші:	Өндірістік қауіпсіздік және экология департаменті
Құжаттарды талдауға және жаңартуға жауапты:	Өндірістік қауіпсіздік және экология департаменті

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 2 из 32

Мазмұны

1	Жалпы ережелер	3
2	Терминдер, анықтамалар және қысқартулар	3
3	Қоршаған ортаны қорғау саласындағы саясат	7
3.1	Компанияның ҚОҚ саласындағы міндеттемелері	7
4	Бөлімшелердегі экологиялық қауіпсіздік	9
4.1	Атмосфералық ауаны қорғау саласындағы талаптар	10
4.2	Су ресурстарын қорғау саласындағы талаптар	11
4.3	Жер ресурстарын қорғау саласындағы талаптар мен қалдықтармен жұмыс істеу	13
4.4	Биоәртүрлілікті сақтау жөніндегі компанияның талаптары	14
5	Тұрақты дамудың экологиялық негіздері және көміртегі ізі	15
6	Заңнамалық талаптарға сәйкестігі жөніндегі міндеттемелер	16
7	Экологиялық аспектілерді сәйкестендіру, тәуекелді бағалау	17
8	Қоршаған ортаны басқару мақсаттарын қалыптастыру және оларды каскадтау	18
9	Қоршаған ортаны қорғау шараларын жоспарлау	19
10	Енгізу және жұмыс жасау	
10.1	Ресурстар, рөлдер, міндеттер мен өкілеттіктер	22
10.2	«ҚТЖ «ҰК» АҚ және ЕҰ құрылымдық бөлімшелерінің қоршаған жөніндегі ортаны қорғау функциялары	23
10.3	Құзыреттілік, оқыту және хабардар болу	25
10.4	Коммуникация	25
11	Құжатталған ақпарат	26
12	Операцияларды және тәуекелдерді басқару	28
13	Төтенше жағдайлардың алдын алу, дайындық және олардың салдарын жою	29
14	Тексеру, өлшеу және бақылау	29
14.1		
14.2	Қоршаған ортаны басқарудың ішкі бақылауы	31
14.3	Нәтижелілікті талдау	31
14.4	Үнемі жақсару	
	Сәйкессіздіктер және түзету әрекеттерін басқару	32

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 3 из 32

1. Жалпы ережелер

«Қазақстан темір жолы» ұлттық компаниясы мен оның еншілес ұйымдарының экологиялық менеджменті жүйесінің нұсқауы (бұдан әрі – Нұсқаулар) Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына және «Қоршаған ортаны басқару жүйелері» ISO 14001:2015 халықаралық стандартына сәйкес әзірленді. Нұсқаулық «Қазақстан темір жолы» ұлттық компаниясының және оның еншілес ұйымдарының қоршаған ортаны басқару жүйесінің негізгі құжаты болып табылады.

Нұсқаулық «Қазақстан темір жолы» Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамының барлық құрылымдық бөлімшелеріне және оның еншілес ұйымдарына қолданылады.

2. Терминдер, анықтамалар және қысқартулар

Осы Нұсқаулықта мынадай терминдер мен қысқартулар пайдаланылады:

қоршаған орта

- ауаны, суды, жерді, табиғи ресурстарды, өсімдіктер әлемін, жануарлар дүниесін, адамдар мен олардың қарым-қатынасын қоса алғанда, ұйым жұмыс істейтін орта;

ұйым

- өз мақсаттарына жету үшін жауапкершілігі, өкілеттігі және қарым-қатынасы бар жеке функционалдық міндеттері бар адам немесе адамдар тобы

қоршаған ортаны қорғау

қоршаған ортаны сақтауға және қалпына келтіруге, шаруашылық және өзге де қызметтің қоршаған ортаға теріс әсерін болдырмауға және оның зардаптарын жоюға бағытталған мемлекеттік және қоғамдық шаралар жүйесі;

экожүйе

табиғи ортаның объективті түрде бар бөлігі болып табылатын өсімдіктер, жануарлар және өзге де организмдер қоғамдастықтарының, бірыңғай функционалдық тұтастық ретінде

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 4 из 32

**биологиялық
әртүрлілік/биологиялық
әртүрлілік**

өзара іс-қимыл жасайтын және өзара зат пен энергия алмасумен байланысты, кеңістіктік-аумақтық шекаралары бар тірі емес мекендеу ортасының серпінді кешені.

Барлық көздерден, соның ішінде жердегі, теңіздегі және басқа да су экожүйелерінен және олар бөлігі болып табылатын экологиялық кешендерден алынған тірі ағзалардың өзгергіштігі (әртүрлі формада өмір сүру мүмкіндігі) және түрлер ішіндегі, түрлер арасындағы әртүрлілікті және экожүйенің әртүрлілігін қамтиды.

тұрақты даму

қазіргі және болашақ ұрпақтың қажеттіліктерін әділ қанағаттандыру мақсатында экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және табиғи ресурстарды экологиялық теңгерімді пайдалану кезінде экологиялық орнықтылықты бұзбай қол жеткізілетін әлеуметтік-экономикалық даму;

экологиялық мониторинг

қоршаған ортаның жай-күйін және оның әсерін жүйелі түрде бақылау және бағалау;

экологиялық тәуекел

белгілі бір факторлардың әсерінен қоршаған ортаның және (немесе) табиғи объектілердің жай-күйінің қолайсыз өзгеру ықтималдығы;

экологиялық аспект

ұйымның қызметі, оның өнімін шығару немесе қызмет көрсету барысында қалыптасатын, қоршаған ортамен әрекеттесетін элемент;

аудит

аудиторлық дәлелдемелерді алу және аудит критерийлерінің қаншалықты орындалғанын анықтау үшін оны

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 5 из 32

«ҚТЖ ҰК» АҚ, Компания

ДО

ішкі бақылау

ластануды болдырмау

жоғары басшылық

өндірістік қауіпсіздік қызметі

желілік деңгей бөлімшесі

өңірлік деңгейдегі бөлімше

объективті бағалау үшін жүйелі, тәуелсіз және құжатталған процесс;
«Қазақстан темір жолы» Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамы; акцияларының (қатысу үлестерінің) 100%-ы «ҚТЖ» ҰК» АҚ меншігінде немесе сенімгерлік басқаруында болатын заңды тұлғалар;
Компанияның және ЕҰ-ның қоршаған ортаны қорғау саласындағы жауапты құрылымдық бөлімшесі жүзеге асыратын тексеру, аудит;
қоршаған ортаға қолайсыз әсерлерді азайту мақсатында кез келген ластануды немесе қалдықтарды жою, азайту немесе шығаруды бақылау үшін процестерді, тәжірибелерді, әдістерді, материалдарды, өнімдерді, қызметтерді немесе энергияны пайдалану;
«ҚТЖ» ҰК» АҚ басқарма төрағасы және басқарма мүшелері;
өндірістік қауіпсіздік саласындағы қызметті жүзеге асыратын Компанияны және ЕҰ-ны басқарудың барлық деңгейіндегі құрылымдық бөлімшелер және/немесе құрылымдық бөлімшелер құрамындағы бөлімшелер және/немесе бөлімшелердің қызметкерлері;
Компанияның/ЕҰ-ның жергілікті актісіне сәйкес Компания/ЕҰ басшылығының тікелей бағынысындағы Компанияның/ЕҰ бөлімшесі;
қызметін желілік деңгейдегі бөлімше туралы ережеге сәйкес желілік

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 6 из 32

тораптық деңгейдегі бөлімше

деңгейдегі бөлімше үйлестіретін Компанияның/ЕҰ бөлімшесі; өңірлік деңгейдегі бөлімшенің ішкі құжаттарына сәйкес өңірлік деңгейдегі бөлімшенің жедел бағынысындағы Компанияның/ЕҰ бөлімшесі;

процесс иелері

өз өкілеттіктері шеңберінде процесті басқаруды жүзеге асыратын, өз иелігінде процесті орындау үшін барлық қажетті ресурстары (персонал, жабдық, құрал-саймандар, өндірістік орта, ақпарат, өкілеттіктер мен құзыреттер және т.б.) бар және процестің нәтижелілігі мен тиімділігіне жауап беретін Компания филиалы директорынан немесе еншілес ұйым басшысынан төмен емес деңгейдегі басшы;

SMART қағидаты

жұмыстың қолайлы мерзімін белгілеуге, ресурстардың жеткіліктілігін айқындауға, процестің барлық қатысушыларына айқын, дәл, нақты міндеттер беруге мүмкіндік беретін мақсатты пайымдау қағидаты.

құрылымдық бөлімшелер/БК

«ҚТЖ «ҰК» АҚ департаменттері, қызметтері, филиалдары, тіркелген штаттары, өкілдіктері, оның ішінде Қазақстан Республикасынан тыс жерлерде орналасқан;

«ҚТЖ «ҰК» АҚ компаниялар тобы Инспекция

«ҚТЖ «ҰК» АҚ және оның еншілес ұйымдары; «ҚТЖ» ҰК «АҚ – «Көп функционалды қызмет көрсету орталығы» филиалының еңбек қауіпсіздігі және экология инспекциясы.

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 7 из 32

Өзге ұғымдар Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерінде және Қоғамның ішкі құжаттарында айқындалған мағыналарда қолданылады.

3. Қоршаған ортаны қорғау саласындағы саясат

Компанияның қоршаған ортаны қорғау саласындағы саясаты Компанияның мақсаттарына сәйкес келетін, қоршаған орта саласындағы міндеттерді айқындау үшін негізді қамтамасыз ететін, сондай-ақ Компанияның қоршаған ортаны қорғау және қоршаған ортаның ластануын болдырмау саласындағы талаптарды орындау жөніндегі міндеттемелерін қамтитын «ҚТЖ» ҰК «АҚ компаниялар тобын басқару жүйесі саласындағы саясат» құжатында көрсетілген.

Компания және ЕҰ экологиялық менеджмент жүйесін жетілдіруі тиіс және қоршаған орта мен адамға, оның ішінде парниктік газдарды атмосфераға шығаруға, өз қызметінде құрамында асбест бар материалдарды пайдалануға байланысты теріс әсерді азайтуға барлық күш-жігерін жұмсайды, биоалуандылық пен экожүйені сақтау бойынша барлық қажетті шараларды, сондай-ақ корпоративтік экологиялық мәдениетті қалыптастыру және дамыту үшін шараларды қабылдайды.

Компания және ЕҰ үнемі жақсартылатын саясат, процестер, мақсаттар мен бастамалар арқылы басқарудың барлық деңгейлерінде жүйелі тәсілді пайдаланады.

3.1 Компанияның және ЕҰ-ның қоршаған ортаны қорғау саласындағы міндеттемелері

Қызметті жүзеге асыру барысында Компания және ЕҰ өзіне мынадай міндеттемелер қабылдайды:

- 1) халықаралық құқық нормаларын және ISO 14001 халықаралық стандарт талаптарын қоса алғанда, Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарын және Компания мен ЕҰ-ның қызметіне қолданылатын басқа да талаптарды сақтау;
- 2) экологиялық менеджмент жүйесін ұдайы жетілдіру;
- 3) көзделіп отырған қызметті іске асыру кезінде қызметтің өсімдіктер мен жануарлар дүниесінің биологиялық әртүрлілігіне әсер ету тәуекелдерін міндетті түрде бағалауды қамтамасыз ете отырып, қоршаған ортаға әсерін бағалауды жүргізуге міндетті. Бағалау Компанияның және ЕҰ-ның меншікті

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 8 из 32

операцияларын, сондай-ақ көрсетілген операциялардың тікелей немесе жанама әсеріндегі аралас аумақтар мен салаларды қамтиды;

4) қоршаған ортаны және биологиялық әртүрлілікті сақтау, табиғи ресурс пен электр энергиясын тиімді пайдалану құралдарын енгізу;

5) биологиялық әртүрлілікке әлеуетті тікелей, қайталама және жиынтық әсерлерді барынша азайту;

6) қызметті жүзеге асыру кезінде жануарлар дүниесі мен оның мекендеу ортасының сақталуын қамтамасыз ететін экологиялық талаптарды сақтай отырып, жануарлар дүниесінің жай-күйіне, мекендеу ортасына, жануарлардың көбею жағдайларына және қоныс аудару жолдарына теріс әсер етуге жол бермеуге міндетті.

7) экология саласындағы тәуекелді оқиғалардың басталуына жол бермеуге бағытталған алдын алу шараларын барынша қолдану;

8) ішкі бақылауды қамтамасыз ету және оның шығарындылармен, төгінділермен ластануын болдырмау, табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану және қызмет қалдықтарын тиісінше кәдеге жарату жолымен қоршаған ортаға теріс әсерді азайту;

9) қоршаған ортаға қамқорлық пен құрметпен қарауды қалыптастыру, қоршаған ортаны қорғау үшін әрбір қызметкердің жауапкершілігін күшейту және жұмыс жүргізу мен қызметкерлерді оқытудың тиісті тәсілдерін қамтамасыз ету;

10) диффузиялық ластануды (жер беті, топырақ, жер қойнауы немесе атмосфералық ауа арқылы ластануды) қоса алғанда, су ресурстарын ластанудың барлық түрлерінен қорғауды жүзеге асыру;

11) су тұтынуды қысқарту және сарқынды суларды қайта өңдеу жолымен қайта пайдалану жөнінде міндетті шаралар қабылдау;

12) су ресурстарын пайдаланудың, сарқынды және табиғи сулардың сапасының тұрақты мониторингін жүргізу;

13) шығарындыларды, төгінділерді және қалдықтарды өндірістік экологиялық бақылауды қамтамасыз ету жолымен қоршаған ортаға ластаушы заттардың эмиссияларын басқару;

14) экологиялық көрсеткіштерді жақсарту мақсатында қоршаған ортаны қорғау және биологиялық әртүрлілік мәселелері бойынша мүдделі тараптармен және басқа да кәсіпкерлік субъектілерімен өзара іс-қимыл жасау және тәжірибе алмасу;

15) Компанияның және ЕҰ-ның қоршаған ортаны қорғау саласындағы есептілігінің ашықтығы мен дұрыстығы;

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 9 из 32

16) халықтың және басқа да мүдделі тараптардың Компанияның экологиялық аспектілерінің қоршаған ортаға әсері туралы хабардар болуын арттыру, шешім қабылдауға жұртшылықтың қатысуын қамтамасыз ету.

17) жергілікті ластануды (шу, үздіксіз жарықтандыру, ландшафт эстетикасы, діріл) барынша азайту жөніндегі шараларды іске асыру;

18) биологиялық әртүрлілікке таза оң әсерге қол жеткізу;

19) биологиялық әртүрлілікке нөлдік әсерге қол жеткізу жөніндегі жыл сайынғы мақсатты белгілеу;

20) биологиялық әртүрліліктің таза ысырабын болдырмауға бағытталған басым салалар үшін нысаналы көрсеткіштерді айқындау;

21) операциялық қызметті биологиялық әртүрлілік үшін әлемдік немесе ұлттық маңызы бар учаскелерге жақын (құн жасау тізбегінен) жүргізуге жол бермеуге;

22) биологиялық әртүрлілікке әсер ету салдарын жұмсарту жөніндегі шаралардың иерархиясын қолдану;

23) биологиялық әртүрлілік тәуекелін бағалау процесінің кезеңдері туралы жария есептілік;

24) биологиялық әртүрлілік тәуекелдеріне бағалау жүргізу кезінде халықаралық деңгейде танылған әдіснамалар мен негіздемелік құжаттарды пайдалану;

25) биоәртүрлілік тәуекелдерін басқаруды тәуекел-менеджменттің көп бейінді корпоративтік процестеріне интеграциялау;

26) Компания қызметінің тәуекелдерін жалпы бағалау кезінде биологиялық әртүрлілікке әсер етумен байланысты тәуекелдерді есепке алу;

4 Құрылымдық бөлімшелердегі және ЕҰ-дағы экологиялық қауіпсіздік

Құрылымдық бөлімшелерде және ЕҰ-да экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі жұмыс ұйымдастырушылық, техникалық-әдістемелік, өндірістік және басқа да іс-шаралар кешенінің негізінде құрылады.

Экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі жұмысты ұйымдастырудың негізгі мақсаттары:

- 1) темір жол көлігінің қоршаған ортаға теріс әсерін төмендету;
- 2) табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану;
- 3) биологиялық әртүрлілікті сақтау;
- 4) бұзылған табиғи экологиялық жүйелерді қалпына келтіру;
- 5) су тұтынуды төмендету;
- 6) су пайдалануды тиімді және ашық басқару;

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 10 из 32

7) экология саласындағы нормативтік талаптарды сақтау;

8) қоршаған ортаға залал келтіруді болдырмау.

Құрылымдық бөлімшелер мен ЕҰ-ның қоршаған ортаны қорғау, өндірістік экологиялық бақылау және экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласындағы қызметі Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексімен, осы Нұсқаулықпен және Компания мен ЕҰ-ның өзге де ішкі құжаттарымен реттеледі.

Қоршаған ортаны қорғау, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің талаптарын сақтау жөніндегі жұмысты ұйымдастыру және экологиялық қауіпсіздік талаптарын қамтамасыз ету жауапкершілігі Компанияның құрылымдық бөлімшелерінің және ЕҰ-ның бірінші басшыларына жүктеледі.

«ҚТЖ «ҰК» АҚ компаниялар тобының табиғат қорғау заңнамасының бұзылуына кінәлі қызметкерлері Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жауапты болады.

4.1 Атмосфералық ауаны қорғау саласындағы талаптар

Құрылымдық бөлімшелерде және МДҰ-да атмосфералық ауаны қорғау Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне, осы Нұсқаулыққа, сондай-ақ Компанияның және ЕҰ-ның тиісті ішкі құжаттарына сәйкес жүзеге асырылады.

БК және ЕҰ атмосфералық ауаға ластаушы заттарды шығарумен байланысты технологиялық процесті жүзеге асыра отырып, атмосфералық ауаға теріс әсерді азайтуды қамтамасыз ететін шығарындыларды тазарту жөніндегі тиісті қондырғылар мен жабдықтар болуы тиіс.

Құрылымдық бөлімшенің тұрақты көздерімен атмосфераға шығарылатын ластаушы заттардың саны мен тізбесі атмосфераға ластаушы заттардың эмиссияларына рұқсатпен регламенттеледі. Жылжымалы көздер үшін жол берілетін шығарындылар нормативтері белгіленбейді.

4.2 Су ресурстарын қорғау саласындағы талаптар

Құрылымдық бөлімшелердің және ЕҰ-ның су ресурстарын қорғауы Қазақстан Республикасының су заңнамасында белгіленген тәртіппен жүзеге асырылуға тиіс.

АҚ мен ЕҰ облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың жергілікті өкілді органдары белгілеген ортақ су пайдалану қағидаларын сақтауға міндетті.

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 11 из 32

Су объектілерінің жай-күйіне әсер ететін объектілерді салу, реконструкциялау (кеңейту, жаңғырту, техникалық қайта жарактандыру, қайта бейіндеу), пайдалану, консервациялау, жою қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті мемлекеттік органның, жер қойнауын зерттеу жөніндегі уәкілетті органның, халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы мемлекеттік органның және азаматтық қорғау саласындағы уәкілетті органның оң қорытындысы болған кезде жүзеге асырылады.

Өндірістік объектілерден, әкімшілік-тұрмыстық ғимараттар мен құрылыстардан ағызылатын ластанған сулар, сондай-ақ Қоғам объектілері мен еншілес ұйымдарының аумағынан ластанған жаңбыр сулары Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексінде белгіленген рұқсат етілген шекті концентрацияға дейін тазартылмай, жер үсті су объектілеріне, топырақ пен жер бетіне ағызылмауға тиіс.

Өндірістік, шаруашылық және басқа да объектілерді пайдалану кезінде жер үсті су айдындарының, жер асты және жер асты суларының ластануын болдырмау мақсатында:

- санитарлық тазартуға және/немесе залалсыздандыруға ұшырамаған сарқынды суларды, сондай-ақ техникалық регламенттердің талаптарына сәйкес келмейтін сарқынды суларды су нысандарына ағызуды жүзеге асыруға;
- су объектісіне теріс әсер ететін көлемде су нысанынан су ресурстарын алуды (алуды) жүргізуге;
- инфекциялық аурулардың қоздырғыштары, сондай-ақ шекті рұқсат етілген шоғырлану нормативтері белгіленбеген зиянды заттар бар су нысандарына сарқынды суларды ағызуды жүзеге асыру.

Сарқынды суларды ағызуды жүзеге асыратын БК және ЕҰ Қазақстан Республикасының су заңнамасына сәйкес су көлемін есепке алу аспаптарын пайдалануға және су тұтыну мен сарқынды су бұрудың есепке алу журналдарын жүргізуге тиіс.

БК мен ЕҰ су ресурстарын ұтымды пайдалану мақсатында мүмкіндігіне және орындылығына қарай суды қайта пайдалану, айналмалы сумен жабдықтау жөніндегі іс-шараларды әзірлеуге және жүзеге асыруға тиіс.

Су ресурстарын тиімді басқаруды қамтамасыз ету мақсатында:

- суды пайдалану мәселелері бойынша басқарушылық өкілеттіктер мен жауапкершілікті бекіту; басқарудың әрбір деңгейінде су пайдаланудың тиімділігі үшін жауапкершілік құрылымдық бөлімшелердің және еншілес ұйымдардың басшыларына жүктеледі;

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 12 из 32

- Қазақстан Республикасы су заңнамасының талаптарына сәйкес су ресурстарын пайдалану тиімділігін арттыру әлеуетін анықтау мақсатында су пайдалануға тұрақты бағалау жүргізу;
- су тұтынуды қысқартуға бағытталған іс-шараларды іске асыру;
- Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің талаптарына сәйкес сарқынды сулардың сапасын жақсарту жөніндегі шараларды жүзеге асыру;
- жыл сайынғы негізде суды пайдалану көлемін азайту бойынша мақсаттар мен индикаторларды басқарудың әрбір деңгейінде белгілеу;
- суды қайта циркуляциялау (айналымды сумен жабдықтау) жүйелерін қоса алғанда, технологиялық шешімдерді енгізу;
- Компанияның ішкі құжаттарына сәйкес суды ұтымды пайдалану және су ресурстарын басқару тиімділігін арттыру бағдарламалары бойынша қызметкерлерді оқытуды ұйымдастыру.

4.3 Жер ресурстарын қорғау және қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы талаптар

Жер ресурстарын қорғау Қазақстан Республикасының жер заңнамасына сәйкес жүзеге асырылады.

Жер ресурстарын қорғау шараларының бірі жердің өндіріс және тұтыну қалдықтарымен ластануына жол бермеу болып табылады.

Қалдықтарды түзуші болып табылатын БК мен ЕҰ қалдықтарды қайта өңдеу немесе кәдеге жарату үшін мамандандырылған бөгде ұйымдарға беру сәтіне дейін олармен қауіпсіз жұмыс істеуге жауапты болады.

I және II санаттағы объектілердің құрамына кіретін қалдықтар жиналатын орындары бар құрылымдық бөлімшелер мен ЕҰ үшін қалдықтарды жинау және көму лимиттері тиісті экологиялық рұқсат негізінде белгіленеді.

Қалдықтарды жинақтау және көму лимиттері I және II санаттағы объектілердің құрамына кіретін қалдықтарды жинақтаудың әрбір нақты орны үшін Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне сәйкес белгіленген мерзім шегінде тиісті жинақтау орнында жинау үшін рұқсат етілген қалдықтардың түрлері бойынша олардың шекті саны (массасы) түрінде белгіленеді.

 Қалдықтарды жинау және көму лимиттері III және IV санаттағы объектілер үшін белгіленбейді.

Қалдықтарды Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 320-бабының 2-тармағында көрсетілген мерзімнен асыра және (немесе) қалдықтарды жинақтаудың белгіленген лимиттерінен (I және II санаттағы

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 13 из 32

объектілер үшін) немесе қоршаған ортаға әсер ету туралы декларацияда көрсетілген қалдықтарды жинақтау көлемінен (ІІІ санаттағы объектілер үшін) асыра жинақтауға тыйым салынады.

Жинауға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге жататын қалдықтарды өндіру мен тұтыну көрсетілетін қауіпті қалдықтардың паспорттары, шарттары мен тәсілдері қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органға жіберілуге тиіс.

Өндіріс және тұтыну қалдықтарымен жұмыс істеудің жалпы тәртібі Компанияның жеке жергілікті актісімен бекітілетін "ҚТЖ "ҰК" АҚ және оның еншілес ұйымдарындағы қалдықтармен жұмыс істеу қағидаларында регламенттелген, ал егжей-тегжейлі тәртіп қауіпті қалдықтар паспорттында ескеріледі.

Қалдықтармен жұмыс істеу жүйесінің тиімділігін арттыру мақсатында Компанияда мынадай бағыттар іске асырылады:

- аудит жүргізу кезінде қалдықтарды кәдеге жарату және қайта өңдеу көрсеткіштерін жақсарту мүмкіндіктерін анықтау үшін қалдықтарды басқару жөніндегі мәселелер қаралады;
- қалдықтардың түзілуін қысқарту жөніндегі іс-қимыл жоспарларын әзірлеу және іске асыру;
- осы Нұсқаулықтың 8-бөліміне сәйкес қалдықтарды азайту бойынша сандық мақсаттарды белгілеу және оларға қол жеткізудің жыл сайынғы мониторингі;
- қалдықтарды барынша азайтуға және қайта өңдеу технологияларын дамытуға бағытталған инновациялар мен ҒЗТҚЖ-ға инвестицияларды жүзеге асыру;
- қызметкерлерді қалдықтардың пайда болуын қысқарту және олармен жұмыс істеудің үздік тәжірибелерін енгізу мәселелері бойынша оқытуды ұйымдастыру;
- қалдықтарды қайта өңдеу бағдарламаларын көму полигондарына жіберілетін қалдықтар көлемін қысқарту мақсатында Компанияның өндірістік және басқарушылық процестеріне интеграциялау;
- экологиялық заңнаманың талаптарына сәйкес тиісті рұқсат құжаттары бар мамандандырылған ұйымдарға қалдықтарды өткізу.

4.4 Компанияның және ЕҰ-ның биологиялық әртүрлілікті сақтауға қойылатын талаптары

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 14 из 32

Биологиялық әртүрлілікті қорғау Компанияның негізгі міндеттерінің бірі болып табылады. Осы бағытқа: жоспарлау мен құрылыстан бастап темір жол нысандарын пайдалануға дейінгі қызметті іске асырудың әрбір кезеңінде назар аударылады.

БК және ЕҰ көзделіп отырған қызметті жобалау кезінде:

- биологиялық әртүрлілік үшін әлемдік немесе ұлттық маңызы бар табиғи объектілерге жақын жерде операциялық қызметті жүзеге асыруды болдырмау;
- әсерді жұмсарту жөніндегі шаралардың иерархиясын қолдану (алдын алу → азайту → қалпына келтіру → өтемақы);
- корпоративтік экологиялық және әлеуметтік басқару процестеріне биологиялық әртүрлілікті сақтау жөніндегі шараларды ықпалдастыру.

Көзделіп отырған қызмет ерекше қорғалатын табиғи аумақтарға әсер етуі мүмкін жағдайларда қоршаған ортаға әсерді бағалау процесінде тиісті табиғи кешендерге, оның ішінде ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың жерлеріне, сондай-ақ осы жерлер мен басқа да санаттағы жерлердегі мемлекеттік табиғи-қорық қорының объектілеріне де әсерін бағалау жүргізіледі.

Қоршаған ортаға әсерді бағалау (ҚОӘБ) адамдардың экологиясы мен денсаулығына әсер етуі мүмкін қызметтің барлық түрлері үшін міндетті болып табылады.

5 Тұрақты дамудың экологиялық негіздері және көміртегі ізі

Тұрақты дамудың экологиялық негіздері:

1) өндіріс пен тұтынудың орнықты модельдерін қалыптастыру және қолдау, қоршаған ортаға антропогендік әсерді (адам қызметінің қоршаған ортаға тікелей немесе жанама әсері) барынша азайту, жаңартылмайтын табиғи ресурстарды тұтынуды қысқарту, қалдықтардың пайда болу және көму деңгейін төмендету, сондай-ақ оларды қайталама ресурстар ретінде пайдалануды ынталандыру;

2) табиғи экологиялық жүйелердің тұрақты жұмыс істеуін сақтау жөніндегі шараларды іске асыру, биологиялық әртүрлілікті сақтау және табиғи ортаның тозуына жол бермеу;

3) жер атмосферасының озон қабатын қорғау жөніндегі шараларды жүзеге асыру арқылы климаттың өзгеру қатеріне жаһандық деңгейде Компанияның қатысуы;

Компанияның көміртегі ізі тікелей және жанама шығарындыларды қамтиды.

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 15 из 32

Парниктік газдардың тікелей шығарындылары (Score 1) жылжымалы көздерді (тепловоздарды, дрезиналарды, автомобильдерді) және тұрақты тұтынушыларды (қазандықтарды, қазандықтарды, пештерді) пайдалану процесінде жүзеге асырылады. Мысалы, қазандық агрегаттарында, пештерде, көлік құралдарында және т.б. жағу нәтижесіндегі шығарындылар;

Компания сатып алатын электр энергиясын өндіру үшін бөгде энергия көздерінде отынды жағудан парниктік газдардың жанама шығарындылары (Score 2).

Жанама шығарындылар (Score 3) - бұл Компанияның меншікті объектілерінде емес, мердігерлердің, жеткізушілердің және тұтынушылардың қызметі нәтижесінде құн құрудың бүкіл тізбегі бойынша туындайтын парниктік газдар шығарындылары. Оларға, мысалы, сатып алынатын материалдар мен қызметтерді өндіру және тасымалдау кезіндегі шығарындылар, қызметтік іссапарлар, қалдықтарды кәдеге жарату, сатылған өнімді пайдалану және Компанияның тікелей бақылауынан тыс басқа да қызмет түрлері жатады.

Компанияда көміртегі ізін төмендету жөніндегі стратегиялық мақсаттар мен міндеттер "Самұрық-Қазына" АҚ-ның төмен көміртекті даму тұжырымдамасына және "Қазақстан темір жолы "Ұлттық компаниясы" акционерлік қоғамының және оның еншілес ұйымдарының 2060 жылға дейінгі төмен көміртекті даму тұжырымдамасына сәйкес іске асырылады. «Самұрық-Қазына» АҚ төмен көміртекті дамыту тұжырымдамасына сәйкес көлік секторы үшін көміртегі ізін төмендету жөніндегі шаралар екі негізгі бағыт бойынша жүзеге асырылатын болады:

- 1) көліктің неғұрлым экологиялық таза түрлеріне көшу;
- 2) энергияны пайдалану тиімділігін арттыру және энергияның баламалы көздеріне ауыстыру арқылы көлік құралдарынан шығарындыларды азайту.

6 Заңнамалық талаптарға сәйкестігі жөніндегі міндеттемелер

Компанияда және ЕҰ-да экологиялық менеджмент жүйесін енгізу, қолдау және ұдайы жақсарту шеңберінде нормативтік техникалық құжаттардың, ҚР нормативтік құқықтық актілерінің талаптары және экологиялық аспектілерге байланысты басқа да міндеттемелер ескеріледі.

Экология саласындағы нормативтік құқықтық актілер мен нормативтік техникалық құжаттардың тізбесі Компанияның және ЕҰ-ның барлық басқару деңгейлерінде қоршаған ортаны қорғау саласындағы заңнамалық және басқа да талаптар тізілімі (бұдан әрі - Тізілім) түрінде ресімделеді.

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 16 из 32

Компанияның құрылымдық бөлімшелерінде және ЕҰ-да қоршаған ортаны қорғау жөніндегі жұмысты ұйымдастыруға жауапты қызметкерлер және өндірістік қауіпсіздік қызметі экологиялық менеджмент саласындағы ішкі және сыртқы құжаттардың талаптарына тұрақты мониторинг жүргізеді. Ақпарат алудың негізгі көздері: техникалық кітапханалар, мерзімді басылымдар (журналдар, еңбекті қорғау және экология жөніндегі газеттер), тиісті тақырыптағы интернет сайттар, ақпараттық жүйелер болып табылады.

Тізілімді өзектендіру жылына кемінде 1 рет немесе тиісті құжаттарға өзгерістер мен толықтырулар енгізілген, Тізілімде көрсетілген құжаттардың күші жойылған және жаңа редакциясы бекітілген жағдайларда жүргізіледі.

Компания және ЕҰ қызметінің заңнамалық, нормативтік техникалық құжаттар, мемлекеттік және халықаралық стандарттар талаптарына сәйкестігін бағалау рәсімі «ҚТЖ «ҰК» АҚ және оның еншілес ұйымдары қызметінің Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына және Компанияның жеке жергілікті актісімен бекітілген өндірістік қауіпсіздік саласындағы басқа да нормативтік талаптарға сәйкестігін бағалау әдістемесіне сәйкес жүзеге асырылады.

Қажет болған жағдайда, менеджмент жүйесінің Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына және қоршаған ортаны қорғау саласындағы өзге де нормативтік талаптарға сәйкестік сапасын бағалау біріктірілген менеджмент жүйесінің ішкі аудитімен бір мезгілде, сондай-ақ «ҚТЖ» ҰК» АҚ және оның еншілес кәсіпорнының жекелеген жергілікті актісімен бекітілген Ішкі бақылау стандартының талаптарына сәйкес жүзеге асырылатын ішкі бақылау кезінде жүргізілуі мүмкін.

7 Экологиялық аспектілерді сәйкестендіру, тәуекелдерді бағалау

Экологиялық аспектілерді сәйкестендіру, оларды бағалау және экологиялық тәуекелдерді басқару экологиялық қауіпсіздіктің жай-күйін ұдайы жақсарту мақсатында, сондай-ақ қоршаған ортаға теріс әсер етуі мүмкін оқиғаларды анықтау және олардың алдын алу мақсатында жүргізіледі. Компанияда және ЕҰ-да экологиялық тәуекелдерді бағалау мен басқарудың экологиялық аспектілерін сәйкестендіру бойынша бірыңғай тәртіпті қамтамасыз ету басқарудың барлық деңгейлерінде іс-қимылдарды жоспарлау үшін негіз болып табылады.

Компанияда экологиялық аспектілерді сәйкестендіру, тәуекелдер мен мүмкіндіктерді бағалау, тәуекелдерді басқару шараларын айқындау рәсімі Компанияның жеке жергілікті актісімен бекітілетін Қауіпті, экологиялық аспектілерді сәйкестендіру, оларды бағалау және өндірістік қауіпсіздік

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 17 из 32

саласындағы тәуекелдерді басқару жөніндегі стандарттың талаптарына сәйкес жүргізіледі.

Биологиялық әртүрлілік тәуекелдерін сәйкестендіру және бағалау көзделіп отырған қызмет кезінде Қоршаған ортаға әсерді бағалау шеңберінде жүргізіледі.

Биологиялық әртүрлілік тәуекелдерін сәйкестендіру және бағалау тұрақты негізде жүзеге асырылады және жобалардың өмірлік циклінің барлық кезеңдерін - жоспарлау сатысынан іске асыру мен кейіннен пайдалануға дейін қамтиды.

Биологиялық әртүрлілік тәуекелін бағалаудың қолданылу саласы Компанияның өз операцияларын да, осы операциялармен тікелей байланысты аралас салаларды да қамтиды. Бұл ретте:

- атмосфералық ауа;
- жер үсті және жер асты сулары;
- жер ресурстары мен топырақ жамылғысы;
- ландшафттар;
- биологиялық әртүрлілік және өзге де экологиялық факторлар.

БК мен ЕҰ қоршаған ортаға әсерді бағалау (ҚОӘБ) жобаларын және өзге де тиісті құжаттарды келісу кезінде мынадай талаптардың сақталуын бақылауды қамтамасыз етеді:

- тәуекелдерге бағалау жүргізу кезінде нәтижелердің ашықтығын, салыстырмалылығы мен дұрыстығын қамтамасыз ету мақсатында Компания танылған халықаралық және ұлттық стандарттарды қоса алғанда, қолданылатын әдіснамалар мен шеңберлерді пайдаланады.

- жобалардың биологиялық әртүрлілікке әсеріне байланысты тәуекелдерді талдау үшін қоршаған ортаға және халықтың денсаулығына мейлінше аз зиян келтіретін шешімдерді таңдауды қамтамасыз ететін қазіргі заманғы құралдар қолданылады.

- көрсетілген процесс шеңберінде экожүйелердің жергілікті ерекшеліктерін, аумақтың сезімталдығын және табиғи жағдайлардың ерекшелігін ескеруге мүмкіндік беретін орналасқан жерін ескеретін тәсіл пайдаланылады.

- жобалардың биологиялық әртүрлілікке әсер ету тәуекелдерін қоса алғанда, экологиялық тәуекелдерді бағалау, бақылау және мониторинг жөніндегі қызмет тәуекелдерді басқарудың көп бейінді жалпы корпоративтік процестеріне интеграцияланады, бұл басқарушылық шешімдерді қабылдау кезінде экологиялық аспектілерді жүйелі есепке алуды және оларды

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 18 из 32

операциялық, стратегиялық және техникалық тәуекелдермен келісуді қамтамасыз етеді.

8 Экологиялық менеджмент саласындағы мақсаттарды қалыптастыру және оларға қол жеткізу

Компанияның және ЕҰ-ның құрылымдық бөлімшелері экологиялық менеджмент саласындағы мақсаттарды, экологиялық тәуекелдерді төмендету жөніндегі жоспарларды әзірлейді.

Экологиялық менеджмент саласындағы мақсаттар сәйкестендірілген экологиялық аспектілерді, тәуекелдер мен мүмкіндіктерді ескере отырып белгіленеді және SMART қағидаты негізінде қалыптастырылады:

Specific: нақтылығы (мақсаты нақты анықталуы тиіс);

Measurable: өлшенуі (мақсаты өлшенетін болуы тиіс);

Achievable or Attainable: қол жетімділік (мақсатқа жету ықтималдығы жоғары болуы тиіс);

Relevant: маңыздылығы (мақсаты қызметтің тиімділігін арттыруға және жақсартуға бағытталуы тиіс);

Time bound: уақытша шектеулілік (мақсатқа жетудің уақыт шегі белгіленуі тиіс).

Желілік деңгейдегі бөлімшенің экологиялық менеджмент саласындағы мақсаттары корпоративтік деңгейдегі өндірістік қауіпсіздік қызметімен келісіледі және оны басқарудың желілік деңгейдегі бөлімшесі процесінің иесі бекітеді.

Желілік деңгейдегі бөлімшелердің экологиялық менеджмент саласындағы мақсаттары өңірлік деңгейдегі бөлімшелерге, өңірлік деңгейдегі бөлімшелердің экологиялық менеджмент саласындағы мақсаттары тораптық деңгейдегі бөлімшелерге каскадталады.

Өңірлік деңгейдегі бөлімшенің экологиялық менеджмент саласындағы мақсаттарын желілік деңгейдегі бөлімшемен келісім бойынша өңірлік деңгейдегі бөлімшенің басшылары бекітеді.

Тораптық деңгейдегі бөлімшенің экологиялық менеджмент саласындағы мақсаттарын өңірлік деңгейдегі бөлімшемен келісім бойынша желілік деңгейдегі басшы бекітеді.

Экологиялық менеджмент саласындағы мақсаттарды каскадтауға және басқарудың барлық деңгейлеріне жеткізуге процесс иелері жауапты болып табылады.

Экологиялық менеджмент саласындағы мақсаттарға қол жеткізуді және

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 19 из 32

қойылған міндеттерді орындауды тоқсанына кемінде бір рет Компания бөлімшелерінің және басқарудың барлық деңгейлеріндегі ЕҰ басшылығы бақылайды және талдайды.

Басшылық талдағанда мыналарға назар аудару қажет:

- 1) орындау мерзімдері;
- 2) орындау сапасы;
- 3) орындалу барысы;
- 4) қаржыландырудың жеткіліктілігі.

9 Табиғат қорғау іс-шараларын жоспарлау

Қоршаған ортаны қорғау саласындағы мақсаттарға қол жеткізу үшін басқарудың желілік, өңірлік және тораптық деңгейлерінің бөлімшелерінде табиғат қорғау іс-шараларының жоспарлары әзірленеді.

Табиғат қорғау іс-шараларын жоспарлау Компанияда жоспарлаудың жалпы циклімен тығыз байланысты және мыналарды ескереді:

1) Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерінің, Компанияның және ЕҰ-ның қоршаған ортаны қорғау саласындағы қызметін регламенттейтін халықаралық стандарттардың талаптары;

2) елеулі экологиялық аспектілер, тәуекелдер мен мүмкіндіктер.

Ресурстарды (қаржылық) қалыптастыру және бөлу басымдығы аспектілерді бағалау нәтижелері бойынша жүзеге асырылады. Бірінші кезекте маңызды экологиялық аспектілерді төмендетуге бағытталған іс-шаралар қаржыландыруға жатады.

Іс-шараларды жоспарлау кезінде барлық бұрын анықталған бұзушылықтар бойынша экологиялық проблеманы дереу шешуді талап ететін шаралар ескеріледі. Мұндай іс-шараларды қаржыландыруды қамтамасыз ету Компанияның БК және ЕҰ қаржы-экономикалық қызметтері үшін міндетті болып табылады.

Жаңа техниканы, технологияларды енгізуге, өндірістік қызметтің жаңа процестерін енгізуге байланысты олардың өзекті еместігі объективті дәлелденген жағдайларды қоспағанда, қоршаған ортаны қорғау саласындағы сындарлы бұзушылықтарды жоюға бағытталған жобалар шығыстары мен іс-шаралар жоспарларын бюджеттен алып тастауға және/немесе іске асырудың неғұрлым кеш мерзімдеріне ауыстыруға жатпайды.

Табиғат қорғау қызметі жөніндегі іс-шаралар жоспары осы Нұсқауға 1-қосымшаға сәйкес нысан бойынша жыл сайын әзірленеді.

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 20 из 32

БК мен ЕҰ табиғат қорғау қызметі жөніндегі іс-шаралар жоспарлары төменнен жоғары - төмен тұрған деңгейдегі бөлімшелердің ұсыныстары негізінде әзірленіп, кейіннен басқарудың желілік деңгейінде шоғырландырылады және бекітіледі

Табиғат қорғау қызметі жөніндегі іс-шаралар жоспары мынадай бөлімдерді қамтиды:

1) 1-бөлім. «Атмосфералық ауаны қорғау»;

Бұл бөлімде тазарту жүйелерін енгізу, шығарындылар көздерін жаңғырту немесе жою және т.б. жолымен ШЖБШ (атмосфераға ластаушы заттардың жол берілетін шекті шығарындылары) нормативтерінің жобасында көзделген шығарындыларды азайту жөніндегі іс-шаралар көрсетіледі;

2) 2-бөлім. «Су ресурстарын қорғау»;

Бұл бөлімде сарқынды сулардың қоршаған ортаға теріс әсерін болдырмау, жинақтауыштарды пайдалану тоқтатылғаннан кейін жерді рекультивациялау, пайдалануға беру жөніндегі іс-шаралар көрсетіледі (реконструкциялау), суды айналмалы және қайталама пайдалану қондырғыларын, нөсер ағындарын енгізу, мұнай сүзгілер, флотаторлық қондырғыларды салу (ауа ағынын пайдалану есебінен су мен ластағыштардың қоспасын бөлетін құрылғы) қоршаған ортаға жол берілетін шекті төгінділер нормативтерінің жобасында көзделген мұнай жинағыштары бар ағызу науаларын орнату;

3) 3-бөлім. «Жер ресурстарын қорғау»;

Бұл бөлімде өндірістік қалдықтарды сақтау және шығару, аумақты мұнай өнімдерінен және өндірістің басқа да қалдықтарынан тазарту, майланған топырақты кесу, металл сынықтары мен басқа да қалдықтарды сақтауға арналған алаңдарды жабдықтау, қалдықтарды қайта өңдеуге тапсыру, темір жолдарға бөлінген белдеулерде, станциялар мен вокзалдар ауданында биологиялық әртүрлілікті сақтау, ағаш, бұталар отырғызу және т.б. жөніндегі іс-шаралар көрсетіледі;

4) 4-бөлім. «Биологиялық әртүрлілікті сақтау және қорғау»;

Осы бөлімде табиғи экожүйелерге, флора мен фаунаға теріс әсерді болдырмау және азайту жөніндегі шараларды қоса алғанда, теміржол инфрақұрылымы объектілерін салу (жобалау) және пайдалану кезінде биологиялық әртүрлілікті сақтау және қорғау жөніндегі іс-шаралар көрсетіледі.

5) 5-бөлім. «Нормативтік техникалық құжаттаманы әзірлеу және түзету»;

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 21 из 32

Бұл бөлімде эмиссиялар нормативтерінің жобаларын, қоршаған ортаға әсерді бағалау, өндірістік экологиялық бақылау бағдарламаларын, қауіпті қалдықтардың паспорттарын және Қазақстан Республикасының экологиялық заңнамасына сәйкес қажетті басқа да нормативтік құжаттарды әзірлеу (түзету) жөніндегі іс-шаралар көрсетіледі;

6) 6-бөлім. «Табиғат қорғау қызметімен айналысатын мамандарды оқыту, онда табиғат қорғау қызметімен айналысатын қызметкерлерді оқыту қажеттігі туралы ақпарат көрсетіледі».

Табиғат қорғау қызметі жөніндегі іс-шаралар жоспары мынадай мерзімдерде ұсынылады:

1) тораптық және өңірлік деңгейдегі бөлімшелер - жоспарланған жылдың алдындағы жылдың 1 қыркүйегіне дейін - жинақтау үшін желілік деңгейдегі бөлімшелерге;

2) желілік деңгейдегі бөлімшелер - жоспарланатын жылдың алдындағы жылдың 1 желтоқсанына дейін Инспекцияға қарау және келісу үшін желілік деңгейдегі бөлімшелердің қаржы-экономикалық қызметтерімен алдын ала келісілген Табиғат қорғау қызметі жөніндегі іс-шаралардың жиынтық жоспарларын ұсынады.

Табиғат қорғау қызметі жөніндегі іс-шаралар жоспарын:

1) тораптық және өңірлік деңгейдегі бөлімшелерде - желілік деңгейдегі бөлімшемен келіскеннен кейін бөлімшелердің бірінші басшылары;

2) желілік деңгейдегі бөлімшелерде - Инспекциямен келіскеннен кейін желілік деңгейдегі бөлімшенің бірінші басшысы.

Қоршаған ортаны қорғау саласындағы іс-шаралардың нәтижелілігін өндірістік қауіпсіздік қызметі ағымдағы есепті кезеңдегі өндірістік қауіпсіздік саласындағы көрсеткіштерді өткен жылдың осындай кезеңіндегі көрсеткіштермен салыстыру жолымен бағалайды.

Қоршаған ортаны қорғау саласындағы іс-шаралардың тиімділігін бағалау желілік, өңірлік және тораптық деңгейдегі бөлімшелер қызметінің нәтижелілігіне талдау жүргізу үшін кіріс ақпарат болып табылады.

Қоршаған ортаны қорғау саласындағы үлгілік іс-шаралар осы Нұсқауға 2-қосымшада келтірілген.

10 Іске асыру және пайдалану

10.1 Ресурстар, рөлдер, міндеттер мен өкілеттіктер

Жоғары басшылық Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 22 из 32

және Компанияның, ЕҰ ішкі құжаттарына сәйкес экологиялық менеджмент жүйесін әзірлеу, енгізу, жұмыс істеу және жақсарту үшін қажетті ресурстардың (адами, технологиялық, қаржылық және басқа) қолжетімділігін қамтамасыз етеді. Ресурстарды бөлуге Басқарма төрағасының тиісті қызмет түріне жетекшілік ететін орынбасарлары, Басқарушы директорлар/Бас инженер, сондай-ақ құрылымдық бөлімшелер мен ЕҰ-ның бірінші басшылары жауапты болады.

Басқарма төрағасының орынбасарлары, басқарушы директорлар/Компанияның бас инженері жетекшілік ететін құрылымдық бөлімшелерде және ЕҰ-да табиғат қорғау қызметін және экологиялық мәдениетті сақтау жөніндегі талаптарды ұйымдастыруға жауапты болады.

Компанияда экологиялық менеджмент жүйесін қамтамасыз ету, қалыптастыру және жұмыс жағдайында қолдау жөніндегі іс-шараларға жалпы басшылықты Компанияның жоғары басшылығы мен Компанияның және ЕҰ құрылымдық бөлімшелерінің басшылары жүзеге асырады.

БК мен ЕҰ басшылары жұмысты дұрыс ұйымдастыруға, жоспарлы іс-шараларды орындауға, уәкілетті мемлекеттік органдардың нұсқамаларын орындауға, экологиялық заңнаманы бұзғаны үшін жауапты болады.

БК мен ЕҰ-дағы экология мәселелері жөніндегі қызметті лауазымдық нұсқаулықтарында қоршаған ортаны қорғау жөніндегі жұмыстарды орындау жөніндегі міндеттер бар қызметкерлер жүргізеді, бұл ретте өңірлік деңгейдегі бөлімшелерде басқа қызметті орындауға байланысты қосымша міндеттер (жүктемелер) аталған қызметкерлерге жүктелмейді.

10.2 АО «НК «КТЖ» және еншілес ұйымдардың қоршаған ортаны қорғау жөніндегі құрылымдық бөлімшелерінің функциялары

Басқарудың желілік деңгейдегі бөлімшелері жетекшілік ететін өңірлік және тораптық деңгейдегі бөлімшелерге қатысты мынадай функцияларды орындайды:

1) экология саласындағы міндеттерді шешудің негізгі бағыттарын айқындау мақсатында экологияның жай-күйіне бақылауды жүзеге асыру және табиғат қорғау қызметіне тұрақты жүйелі талдау жүргізу;

2) қоршаған ортаны қорғау және табиғатты ұтымды пайдалану мәселелері бойынша нұсқаулықты жүзеге асыру;

3) бақылауды жүзеге асыру:

табиғи ресурстарды тұтынуды ескере отырып;

қоршаған ортаға ластаушы заттар шығарындыларының (төгінділерінің)

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 23 из 32

мөлшеріне, тазалау жүйелерін қолдану және оларды тазалау тиімділігін арттыру мақсатында жетілдіру есебінен зиянды заттар эмиссиялары көлемінің төмендеуіне;

Қазақстан Республикасының қоршаған ортаны қорғау туралы заңнамасында көзделген есептерді тиісті аумақтық уәкілетті органдарға белгіленген тәртіппен уақтылы ұсынуға;

осы Нұсқаулыққа 3,4,5-қосымшаларға сәйкес нысандар бойынша есептерді Инспекцияға уақтылы ұсынуға;

қоршаған ортаны қорғау саласындағы қажетті нормативтік және рұқсат беру құжаттарының уақтылы әзірленуіне, алынуына;

табиғат қорғау іс-шараларының орындалуына, сондай-ақ қоршаған ортаны қорғау жөніндегі жұмысты ұйымдастыруға жауапты басшылардың, мамандардың қызметіне;

қоршаған ортаны қорғау саласында мемлекеттік бақылау және ішкі бақылау жүргізу нәтижесінде анықталған бұзушылықтарды жоюға;

1) жұмысты үйлестіру:

- зиянсыз өндірістер құру бойынша;
- қоршаған ортаны қорғау саласындағы озық тәжірибені зерделеу және тарату;

- қоршаған ортаны қорғау мәселелері бойынша нормативтік-техникалық құжаттарды әзірлеу және қайта өңдеу;

- қоршаған ортаны қорғау саласында тәжірибе алмасу және халықаралық ынтымақтастық жөнінде ұсыныстар дайындау;

- табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану.

Өңірлік және тораптық деңгейдегі бөлімшелер мынадай функцияларды жүзеге асырады:

1) кәсіпорынның экологиялық жай-күйін есепке алу және талдау жөніндегі жұмыстарды ұйымдастыру;

2) табиғат қорғау іс-шараларын жоспарлау;

3) қоршаған ортаны қорғау саласындағы қажетті нормативтік және рұқсат беру құжаттарын алуға өтінімдерді уақтылы әзірлеу, беру;

4) қоршаған ортаға зиянды эмиссияларды төмендетуге бағытталған ұйымдастыру-техникалық іс-шаралардың орындалуын, оның ішінде қолданыстағылардың жұмыс істеуін және арнайы техникалық құралдарды (тазарту) енгізуді бақылауды жүзеге асыру;

5) зиянсыз өндірістерді құруға/енгізуге қатысу, қоршаған ортаны қорғау бөлігінде озық тәжірибені зерделеу және тарату;

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 24 из 32

- 6) қауіпті қалдықтардың паспорттарын әзірлеу;
- 7) қоршаған ортаны ластау көздеріне түгендеу жүргізу;
- 8) қоршаған ортаға ластаушы заттар шығарындыларының (төгінділерінің) мөлшерін, тазалау жүйелерін қолдану және оларды тазалау тиімділігін арттыру мақсатында жетілдіру есебінен зиянды заттар эмиссиялары көлемінің төмендеуін бақылау;
- 9) мемлекеттік экологиялық инспекторлардың нұсқамаларын орындау және ішкі бақылау кезінде анықталған бұзушылықтарды жою;
- 10) қалдықтардың сандық және сапалық сипаттамалары мен айналыс тәсілдері туралы ақпараттың есебін жүргізу;
- 11) Қазақстан Республикасының қоршаған ортаны қорғау туралы заңнамасында көзделген есептерді тиісті аумақтық уәкілетті органдарға белгіленген тәртіппен ұсыну.

10.3 Құзыреттілік, оқыту және хабардар болу

Компания және ЕҰ темір жол көлігі қызметкерлері лауазымдарының (кәсіптерінің) тізбесіне және уәкілетті орган бекіткен оларға қойылатын біліктілік талаптарына, сондай-ақ тиісті біліктілік анықтамалықтарына және кәсіби стандарттарға сәйкес персоналдың қажетті құзыреттілігін айқындайды.

Компанияда қоршаған ортаны қорғау жөніндегі қызметке жауапты персоналды кәсіби дамыту процестері жұмыс істейді:

тренерлер ретінде құрылымдық бөлімшелердің басшылары мен тәжірибелі қызметкерлерді тарта отырып, корпоративтік оқыту;

мамандандырылған оқыту (мүмкіндігінше сырттай оқыту) - Компаниядан тыс жерлерде қоршаған ортаны қорғауға жауапты қызметкерлерді мамандандырылған ұйымдарда оқыту.

міндетті оқыту - қоршаған ортаны қорғауға жауапты қызметкерлерді «Экологиялық қауіпсіздік» тақырыбы бойынша Компанияның оқу орталықтарында 3 жылда кемінде 1 рет оқыту.

Темір жол көлігі қызметкерлерінің кәсіби білімін қолдау, жұмыстың тиімділігі мен сапасын арттыру, еңбек өнімділігін арттыру, қоршаған ортаны қорғау талаптарын қамтамасыз ету мақсатында Компания мен ЕҰ-да Компанияның жеке актісімен бекітілетін "Қазақстан темір жолы "ұлттық компаниясы" акционерлік қоғамында және оның еншілес ұйымдарында техникалық оқуды өткізу стандартына сәйкес техникалық оқу жүргізіледі.

Мүдделі тұлғалардың Компанияның экологиялық аспектілерінің қоршаған ортаға әсері туралы хабардар болуын арттыру жөніндегі міндеттеме

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 25 из 32

шеңберінде «ҚТЖ «ҰК» АҚ веб-сайтында Компанияның қоршаған ортаны қорғау туралы ақпарат тұрақты түрде орналастырылады.

10.4 Байланыс

Қоршаған ортаны басқару жүйесі шеңберінде Компания және оның еншілес ұйымдары конференц-байланыстар, ішкі және мемлекеттік бақылау, сондай-ақ қоршаған ортаны қорғау аспектілерін анықтауға, тәуекелдер мен мүмкіндіктерді бағалауға қызметкерлерді тарту және коммуникация құралдары арқылы қоршаған ортаны қорғау мәселелері бойынша мүдделі тараптармен байланысады.

Биоәртүрлілік мәселелері бойынша мүдделі тараптармен өзара іс-қимыл қоршаған ортаға әсерді бағалау рәсімі шеңберінде, сондай-ақ мемлекеттік органдармен бірлескен іс-шаралар кезінде жүзеге асырылады және жоспарланған және қолданыстағы іс-шараларды іске асыру кезінде қоршаған ортаға ықтимал елеулі әсерлерді зерттеу нәтижелеріне негізделеді. Мүдделі жұртшылықтың қатысуы қоғамдық тыңдауларды өткізу қағидаларына сәйкес қамтамасыз етіледі.

Коммуникация хат алмасу, тікелей байланыстар, кеңестер, жарияланымдар, электрондық арналар мен ұялы қосымшалар, байланыстың телефон құралдары және басқа да коммуникация құралдары арқылы қағаз, сондай-ақ электрондық жеткізгіштерде жүзеге асырылады.

Қоршаған ортаны қорғау мәселелері бойынша кері байланыс көрсетілген арналар бойынша да, Компанияның сайтында көрсетілген сенім телефондары арқылы да және Қазақстан Республикасының заңнамасына қайшы келмейтін өзге де тәсілдермен жүзеге асырылуы мүмкін.

Қоршаған ортаны қорғау мәселелері жөніндегі жекелеген ақпараттық материалдар мен құжаттар Компанияның корпоративтік ақпараттық порталында (КАП) орналастырылады және олардың өзектілігіне қарай жаңартылады.

Қоғам және оның еншілес ұйымдары қоршаған ортаны қорғау мәселелері бойынша жеке және заңды тұлғалардың арыздарына, мүдделі тұлғалардың шағымдарына, өтініштеріне жауап беруге және оларды Қазақстан Республикасының заңнамасында және Қоғамның жеке ішкі құжатында белгіленген тәртіппен қарауға міндетті.

Ақпаратты таратудың бір жолы – Компанияның құрылымдық бөлімшелерінде және басқарудың барлық деңгейіндегі бөлімшелерінде экология бұрыштары.

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 26 из 32

11 Құжатталған ақпарат

Компанияның және оның еншілес ұйымдарының қоршаған ортаны басқару жүйесінің құжаттамасы мыналарды қамтиды:

«ҚТЖ» ҰК» АҚ компаниялар тобының басқару жүйесі бойынша саясаты;

«ҚТЖ» ҰК» АҚ компаниялар тобын басқару жөніндегі нұсқаулық;

Осы «ҚТЖ» ҰК» АҚ және оның еншілес ұйымдарының экологиялық менеджмент жүйесі бойынша Нұсқаулық;

Қазақстан Республикасының экология жөніндегі нормативтік құқықтық актілерінің талаптарын орындауға бағытталған нормативтік-техникалық және ұйымдастыру құжаттамасы, өзге де ішкі құжаттар.

Құжаттарды басқару шеңберінде өңірлік және тораптық деңгейдегі бөлімшелерде экологиялық қауіпсіздік жөніндегі істер номенклатурасы жүргізілуі тиіс. Экологиялық қауіпсіздік жөніндегі істер номенклатурасы құжаттарының міндетті тізбесі:

қоршаған ортаны қорғау жөніндегі жауапты қызметкерлердің лауазымдық нұсқаулықтары;

Табиғат қорғау іс-шараларының жоспарлары;

табиғат қорғау қызметі бойынша есептер мен талдаулар;

Шекті жол берілетін шығарындылар нормативтерінің жобалары (ШРШ);

Шекті жол берілетін төгінділер жобалары (ШЖБТ);

Қалдықтар нормативтерін орналастыру бағдарламасы (ҚНОБ)

мемлекеттік экологиялық сараптаманың қорытындылары;

Өндірістік экологиялық бақылау бағдарламасы;

қоршаған ортаға эмиссияларға рұқсаттар;

табиғат қорғау қызметі бойынша жұмыстар мен қызметтер көрсетуге арналған шарттар;

экологиялық қауіпсіздік жай-күйін тексеру нәтижелері бойынша құжаттар (актілер, ұйғарымдар, түзету іс-қимылдарының жоспарлары, сәйкессіздіктерді жою туралы есептер және т.б.);

экология мәселелері бойынша Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдарымен, ведомстволарымен және бөгде ұйымдармен хат алмасу;

«ҚТЖ» «ҰК» АҚ-ның құрылымдық бөлімшелерімен және еншілес ұйымдарымен экология мәселелері бойынша хат алмасу;

экология мәселелері бойынша жеке және заңды тұлғалармен хат алмасу;

экология бойынша мемлекеттік статистикалық есептер (2-ТП ауа, 4ОС), декларация;

қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органдарға ұсынылатын

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 27 из 32

қауіпті емес және қауіпті қалдықтарды түгендеу жөніндегі есептер;

қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органдарға ұсынылатын Өндірістік экологиялық бақылау (ӨЭБ) бойынша есептер;

қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органдарға ұсынылатын табиғат пайдаланудың ерекше шарттарын орындау жөніндегі есептерді;

қауіпті қалдықтардың тізбесі, қауіпті қалдықтардың паспорттары және оларға қатысты хат алмасу;

экологиялық (оның ішінде маңызды) аспектілердің, тәуекелдердің тізілімдері, қауіптер мен тәуекелдерді азайту жөніндегі түзету іс-қимылдарының жоспарлары;

өндіріс және тұтыну қалдықтарын есепке алу журналы;

«ҚТЖ «ҰК» АҚ қызметімен байланысты жергілікті ластанудан (шу, үздіксіз жарықтандыру, ландшафт эстетикасы, діріл) тұрғындардың өтініштерін, шағымдарын, пікірлерін есепке алу журналы.

Жоғарыда көрсетілген тізбе БК және ЕҰ қызметінің ерекшелігін ескере отырып, өзге де құжаттармен толықтырылуы мүмкін.

12. Операциялар мен тәуекелдерді басқару

Компанияда және ЕҰ-да әлеуетті катер төндіретін және қоршаған ортаға елеулі әсер ететін тәуекелдер айқындалған, осы тәуекелдерді жүзеге асыру және басқару үшін рәсімдер белгіленген және өлшемдері айқындалған.

Қоршаған ортаны қорғау мыналар арқылы жүзеге асырылады:

қоршаған ортаны қорғауды қамтамасыз етуге бағытталған табиғат қорғау қызметі жөніндегі іс-шаралар жоспарларын әзірлеу және іске асыру;

ерікті және міндетті экологиялық сақтандыру;

өндірістік экологиялық бақылауды жүзеге асыру;

жоспарлы-алдын алу жұмыстарын жүргізу.

Міндетті экологиялық сақтандыру «Міндетті экологиялық сақтандыру туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес жүргізіледі. Ерікті экологиялық сақтандырудың түрлері, шарттары мен тәртібі Компания/ЕҰ мен сақтандырушылар арасындағы шарттармен айқындалады.

Компанияда және ЕҰ-да экологиялық аспектілерге қатысты нормативтік техникалық құжаттар жаңа типтік ережелер мен нормаларды, жаңа технологиялық процестерді, қондырғыларды, машиналар мен аппаратураларды енгізу кезінде қайта қаралады. Компанияда және ЕҰ-да қоршаған ортаны қорғау саласындағы қажетті нормативтік және рұқсат құжаттарын алу Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің талаптарына сәйкес жүзеге

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 28 из 32

асырылады.

Өнімдер мен қызметтерді тасымалдауға және оның өнімдері мен қызметтерін пайдалану, қызмет ету мерзімінің аяқталуы және кәдеге жарату процестеріне байланысты қоршаған ортаға ықтимал елеулі әсерлер туралы ақпарат беру жөніндегі операцияларды басқару процесі Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексінің талаптарына сәйкес өндірістік экологиялық бақылауды жүзеге асыру арқылы жүзеге асырылады.

13. Төтенше жағдайлардың алдын алу, оларға дайындық және олардың зардаптарын жою

Төтенше жағдайлардың алдын алу және оларды жою жүйесін басқару Компанияның жеке жергілікті актісімен бекітілетін «ҚТЖ «ҰК «АҚ және оның ЕҰ-дағы төтенше жағдайлардың алдын алу және оларды жою» стандартының талаптарына сәйкес жүзеге асырылады.

Экологиялық талаптардың, нормалардың, ережелер мен нұсқаулықтардың бұзылуын немесе адамдардың өмірі мен денсаулығына қауіп төндіретін, сондай-ақ қоршаған ортаны ластау туындаған жағдайды жою немесе оқшаулау жөнінде өздеріне байланысты барлық шараларды дереу қабылдауға және бұл туралы Компанияның жеке жергілікті актісімен бекітілетін «ҚТЖ «ҰК «АҚ және оның ЕҰ-ға олардың түбегейлі себептерін айқындай отырып, оқиғаларды басқару» стандартына сәйкес хабарлауға міндетті.

Процестің иесі қоршаған ортаға ластаушы заттардың шығарындыларымен және төгінділерімен болған авариялар туралы олар анықталған кезден бастап екі сағат ішінде Экологиялық кодекстің талаптарына сәйкес қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органды хабардар етуге міндетті.

Табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар мен олардың зардаптарын жою «Азаматтық қорғау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының талаптарына сәйкес жүргізіледі. Авариялық жағдайлардың салдарын жою Компанияның жеке жергілікті актісімен бекітілетін «ҚТЖ «ҰК» АҚ және оның еншілес ұйымдарында Төтенше жағдайлардың алдын алу және оларды жою жөніндегі стандарттың талаптарына сәйкес жүзеге асырылады.

14. Тексеру

14.1 Өлшеу және бақылау

Компанияның және ЕҰ-ның барлық басқару деңгейлерінде экологиялық

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 29 из 32

менеджменттің жай-күйін есепке алуды, талдауды және бағалауды жүргізу үшін ақпарат жинау, мәліметтерді жинақтау және Компания және ЕҰ басшылығына есептер ұсыну жүзеге асырылады.

Қоршаған ортаны қорғаудың жай-күйін талдауды тораптық және өңірлік деңгейдегі бөлімшелер ай сайын жүргізеді және желілік деңгейдегі бөлімшелерге ұсынады.

Компанияның желілік деңгейдегі бөлімшелері және ЕҰ табиғат қорғау қызметі, қоршаған ортаны қорғау жай-күйі жөніндегі іс-шаралар жоспарларының орындалуын бақылайды және Инспекцияға:

1) осы Нұсқаулықтың 3-қосымшасына сәйкес нысан бойынша табиғат қорғау қызметі жөніндегі іс-шаралар жоспарының орындалуы туралы есеп - тоқсан сайын, есепті тоқсаннан кейінгі айдың 5-күніне дейін;

2) осы Нұсқаулықтың 4-қосымшасына сәйкес нысан бойынша қоршаған ортаны қорғаудың жай-күйі туралы есепті тоқсан сайын, есепті тоқсаннан кейінгі айдың 10-на дейін;

3) осы Нұсқаулықтың 5-қосымшасына сәйкес нысан бойынша ағымдағы экологиялық көрсеткіштер туралы ақпаратты - тоқсан сайын, есепті тоқсаннан кейінгі айдың 10-күніне дейін ұсынады.

Есептерге мыналар қоса беріледі:

түсіндірме жазбалар;

табиғат қорғау іс-шараларын орындау бойынша ағымдағы жағдайды талдау;

жоспарланған қаражатты игеру жөніндегі ақпарат;

қоршаған ортаға эмиссиялар санының ұлғаю немесе азаю себептері бойынша ақпарат.

Тораптық және өңірлік деңгейдегі бөлімшелерде қоршаған ортаны қорғау мониторингі өндірістік экологиялық бақылау бағдарламасына сәйкес жүзеге асырылады.

Өндірістік экологиялық бақылауды I және II санаттағы объектілердің операторлары экологиялық рұқсаттың бөлігі болып табылатын өндірістік экологиялық бақылау бағдарламасының, сондай-ақ экологиялық тиімділікті арттыру бағдарламасының негізінде жүргізеді.

Атмосфераға ластаушы заттардың нақты шығарындылары мен қоршаған ортаға эмиссия көздерінен ластанған судың төгінділерінің рұқсат етілген шекті жол берілетін нормаларға сәйкестігі мамандандырылған мердігер ұйымның аспаптық өлшеулер жүргізуі арқылы жүзеге асырылады.

Өңірлік және тораптық деңгейдегі бөлімшелер белгіленген тәртіппен

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 30 из 32

қоршаған ортаны қорғаудың аумақтық уәкілетті мемлекеттік органдарына Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес қажетті есептерді ұсынады.

14.2. Қоршаған ортаны басқарудың ішкі бақылауы

Компанияның жеке актісімен бекітілетін «ҚТЖ «ҰК» АҚ компаниялар тобының басқару жүйесіне ішкі аудит жүргізу қағидаларына сәйкес интеграцияланған менеджмент жүйесінің ішкі аудиті жүргізіледі.

Қазақстан Республикасының экология саласындағы нормативтік құқықтық актілері мен нормативтік-техникалық құжаттарының сақталуын бақылау, қоршаған ортаны қорғаудың жай-күйін бақылау, экологиялық аспектілерді сәйкестендіру және тәуекелдерді бағалау, алдыңғы аудиттер барысында анықталған сәйкессіздіктерді жою, сондай-ақ Компания тобында табиғат қорғау іс-шараларын орындау мақсатында басқарудың әртүрлі деңгейлерінде қоршаған ортаны қорғаудың жай-күйіне ішкі бақылау жүргізіледі.

Компанияның және ЕҰ-ның құрылымдық бөлімшелерінің қоршаған ортаны қорғау саласындағы тексерулері Компанияның жеке актісімен бекітілетін «Өндірістік қауіпсіздік саласындағы қызметке ішкі бақылау жүргізу» стандартына сәйкес жүзеге асырылады.

Бұл ретте өңірлік деңгейдегі бөлімшеде қоршаған ортаны қорғау жөніндегі жұмысты ұйымдастыруға жауапты тұлғалар экологияның жай-күйін бақылауды жүзеге асыру шеңберінде және табиғат қорғау қызметінің мониторингі мақсатында өңірлік және тараптық басқару деңгейіндегі өндірістік учаскелерге қатысты ішкі бақылауды кезең-кезеңімен жүргізуге тиіс.

Бөлімшелердің ішкі бақылауының нәтижелері бойынша тексерілетін тарап осы Нұсқаулықтың 14.4-тармағына сәйкес сәйкессіздіктерді жою үшін түзету іс-шараларын әзірлейді.

14.3. Нәтижелілікті талдау

Экологиялық менеджменттің жай-күйін талдау Компания мен ЕҰ-ның барлық басқару деңгейлерінде тоқсанына бір рет жүргізіледі.

Қызмет түрлері бойынша қауіпсіздік көрсеткіштерін жинауға және талдауды ұсынуға процестердің иелері жауапты болып табылады.

Экологиялық менеджменттің жай-күйін талдау үшін кіріс деректері:

қоршаған ортаны қорғауға қатысты ішкі және сыртқы факторлардағы өзгерістер;

мүдделі тараптардың қажеттіліктері мен күтулері;

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 31 из 32

шағымдарды қоса алғанда, сыртқы мүдделі тараптардың ақпараты;

жақсартуға арналған мүмкіндіктер туралы ақпарат;

қоршаған ортаны қорғаудың жай-күйі және табиғат қорғау іс-шаралары жоспарларының орындалуы туралы ақпарат;

мемлекеттік бақылаушы органдар берген және ішкі бақылау нәтижелері бойынша нұсқамалардың орындалуы (мәртебесі);

ішкі бақылау, ішкі аудит жүргізу және мемлекеттік бақылаушы органдардың нұсқамаларын қарау кезінде анықталған бұзушылықтардың себептерін талдау;

елеулі экологиялық тәуекелдерді басқару және қоршаған ортаны қорғау саласындағы жаңа мақсаттар мен міндеттерді белгілеу жөнінде қабылданған шаралардың нәтижелілігі;

Компания және ЕҰ қызметкерлерін оқыту, олардың біліктілігін арттыру жөніндегі ақпарат;

процестің нәтижелілігін алдыңғы талдау нәтижелері.

Компанияның табиғат қорғау қызметінің нәтижелілігін талдауды Компанияның жоғары басшылығы жылына бір рет жүргізеді.

14.4 Тұрақты жақсарту

Сәйкессіздіктер мен түзету әрекеттерін басқару

Мемлекеттік және ішкі экологиялық бақылаудың нәтижелері бойынша Компанияның және ЕҰ-ның құрылымдық бөлімшелері түзету іс-қимылдарын жүргізеді.

Түзету әрекеттері мынадай нәтижелер бойынша қолданылуы мүмкін:

1) мүдделі тараптардан келіп түскен ақпаратты талдау

2) құрылымдық бөлімшелердің басшылары мен «ҚТЖ «ҰК» АҚ, ЕҰ басшылығы тарапынан бизнес-процестердің жұмыс істеу тиімділігін талдау және бағалау;

3) процесс қызметінің мониторингі және қызмет нәтижелерін өлшеу;

4) сәйкес келмейтін өнімдерді немесе қызметтерді анықтау (өнімді жеткізгеннен кейін, қызметтерді көрсету кезінде немесе одан кейін);;

5) Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілері, «ҚТЖ «ҰК» АҚ, ЕҰ жергілікті актілері, сондай-ақ менеджмент жүйелерінің халықаралық стандарттары, мемлекетаралық және ұлттық стандарттар, техникалық регламенттер талаптарының орындалуын талдау және бағалау.

Компанияда және ЕҰ-да сәйкессіздіктерді басқару Компанияның сәйкессіздіктерді басқару, олардың түпкі себептерін айқындай отырып,

«Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі жөніндегі нұсқаулық	
3.0 редакциясы	Бет 32 из 32

оқиғаларды басқару, төтенше жағдайларды жоюдың алдын алу тәртібін регламенттейтін ішкі құжаттарына сәйкес жүзеге асырылады.

Қазақстан темір жолы «Ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамындағы
және оның еншілес ұйымдарындағы экологиялық менеджмент жүйесі
жөніндегі нұсқаулық